

ОЛЕНА ІЛЬЧЕНКО
(Полтава)

БІЛЯ ВИТОКІВ БЛАГОДІЙНОСТІ: ДІЯЛЬНІСТЬ ГАЛШКИ ОСТРОЗЬКОЇ І ГАЛШКИ ГУЛЕВИЧІВНИ В РОЗБУДОВІ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Розкрито внесок відомих жінок-патріоток – Галшки Острозької і Галшки Гулевичівни в розбудову національної вищої освіти, проаналізовано досвід їх благодійної діяльності з метою його актуалізації в сучасних умовах розвитку української держави.

Ключові слова: Галика Острозька, Галика Гулевичівна, благодійність, Острозька академія, Києво-Могилянська академія, історичний досвід.

Благодійність як суспільне явище є однією з найдавніших традицій, що має глибоке соціально-культурне й духовно-моральне коріння. Як зазначає російська дослідниця Л. Лаврененко «...в історії цивілізації ця діяльність у різних формах прояву була присутня завжди, без неї неможливо уявити людського буття» [8 с. 249]. Благодійність існувала в дохристиянські часи, а з виникненням у IX ст. Древньоруської держави й утвердженням християнства (988 р.), добротинність¹ набула особливого поширення. Спорудження церковних храмів, монастирів, відкриття при них шкіл, друкарень, бібліотек, притулків, лікарень було для того часу звичним явищем, що виражало глибоку релігійність людей, їх прагнення допомогти убогим та нужденним.

Енциклопедичний словник XIX ст. визначає «благодійність» як «прояв співчуття до ближнього і моральний обов'язок заможного поспішати на допомогу незаможному...» [15, с. 55]. Сам термін «благо» являє собою естетичне поняття, яке вживається для «...позначення позитивної цінності чого-небудь; ціннісний стандарт, у співвідношенні із яким визначається значущість чого-небудь» [11, с. 28]. Інколи це поняття ототожнюють із поняттям «добро». Зокрема у тлумачному словнику В. Даля можна знайти таку характеристику особистості благодійника як «творящего, делающего добро другим» [2, с. 94]. Нині добротинна діяльність в Україні регламентується Законом «Про благодійність та благодійні організації». Згідно цього документа, благодійність розглядається як «...добровільна безкорислива пожертва фізичних та юридичних осіб у поданні набувачам матеріальної, фінансової, організаційної та іншої благодійної допомоги» [12].

¹ У статті як синонім терміну «благодійність» ми вживаємо також термін «добротинність».

Ми розглядаємо цей феномен як діяльність, що формується на громадських засадах або приватній ініціативі, здійснюється фізичними та юридичними особами, і має такі суттєві ознаки: 1) наявність суспільно значущої мети; 2) добровільний, безкорисливий організований характер роботи; 3) високі моральні принципи благодійників, «...громадський рівень розуміння необхідності здійснення програм соціальної реабілітації тих категорій населення, які потребують підтримки» [4, с. 160]; 4) надання допомоги різноманітного характеру: матеріальної, фінансової, консультативної, організаційної та ін.; 5) наявність різних форм прояву (милостиня, філантропія, опіка, патронаж, меценатство, спонсорство).

Отже, відродження благодійності сьогодні актуалізується. Саме тому настав час озирнутись на історію відомих благодійників і меценатів, досягнути феномен доброчинності в Україні за тих часів, переосмислити великий досвід благодійних практик, який був накопичений у минулому.

Перші спроби історично дослідити проблему благодійності з'являються в Російській імперії з другої половини ХІХ ст. Саме в цей період відбувається активізація благодійного руху, що зумовлено розвитком капіталістичних відносин і формуванням підприємницького прошарку, який, зосередивши в своїх руках потужні капітали, був тією соціальною силою, яка потенційно забезпечувала матеріальні передумови для зростання благодійності. Серед досліджень, які мають для нас значну історичну цінність, розглядаємо роботи П. Георгієвського (виділив загальні проблеми благодійності, охарактеризував державну систему захисту соціально не захищених верств населення), М. Дмитрієва (дослідив історію розвитку благодійності у Давній Русі та Російській імперії, здійснив її періодизацію, проаналізував російську законодавчу базу щодо благодійної діяльності), В. Картамишева, К. Побєдоносцева (вивчали організацію громадської опіки як виду благодійної діяльності в Російській імперії кінця ХІХ – початку ХХ ст., визначили основні її завдання, джерела фінансування, охарактеризували форми надання допомоги), Є. Максимова (дослідив благодійність як соціальне явище, виділив основні її напрями – опіка дорослих і дітей, медична допомога й охорона здоров'я, благодійна підтримка освітньо-виховної сфери), Є. Мюнстерберга, В. Рошера (обґрунтували прогресивну ідею об'єднання зусиль громадської і приватної ініціатив) та ін.

Історіографію проблеми доповнюють роботи відомих українських дослідників, краєзнавців В. Антоновича, Д. Багалія, М. Грушевського, М. Костомарова та ін., які, певною мірою, висвітлювали національні традиції благодійності, зокрема, доброчинну діяльність гетьманів України, козацької старшини, заможних козаків тощо.

Отже, огляд дореволюційної історіографії дає підстави вважати, що тема благодійності на рубежі ХІХ – ХХ ст. була в полі зору науковців. Досліджувались різні аспекти благодійних практик, вивчався розвиток законодавства у доброчинницькій сфері, робились перші спроби періодизації благодійності, розглядалися питання спільної роботи приватної та громадської доброчинності тощо. Праці дослідників засвідчили, що благодійність того часу розглядалась як основний фактор соціальної допомоги в державі, «... як рятівний інструмент послаблення соціальної напруги» [7, с. 5].

Після революційних подій 1917 р. дослідження, присвячені різним аспектам добродійної діяльності, були припинені, оскільки, з ідеологічних міркувань, благодійність визнавалася «...соціальним явищем класового, перш за все, буржуазного суспільства, і в системі радянського тоталітаризму благодійності не знайшлося місця ні в енциклопедіях, ні в суспільному житті» [3]. Тому в радянській історіографії узагальнюючих монографій з історії благодійності, меценатства немає; дослідження національних і світових форм добродійної діяльності залишилися поза увагою науковців.

У 90-х рр. ХХ ст., після здобуття радянськими республікам незалежності, розпочався новий етап дослідження вітчизняної історіографії. Після багатьох років «мовчання» з'являються роботи в яких по-новому, без зайвих ідеологічних штампів розкриваються різні аспекти благодійності уже як «...позитивного фактора процесу модернізації суспільства» [4, с. 160].

Серед сучасних науковців питання благодійної діяльності в контексті загальноісторичного розвитку активно піднімаються як російськими, так і українськими вченими. Зокрема, увагу російських дослідників привертають педагогічні (Т. Казовська, Н. Павлова, О. Степанова та ін.), історичні (Л. Войт, Л. Гатілова, Т. Кононова та ін.), культурологічні (О. Кочнов, О. Полякова, О. Радзецкая та ін.), соціологічні (О. Воронова, А. Петрова, Л. Темнікова та ін.) аспекти проблеми.

Цінним доробком у вивченні історії вітчизняної благодійності стали роботи (переважно дисертаційні) українських учених – Ю. Гузенка, О. Доніка, Т. Курінної, А. Нарядька, С. Поляруш, І. Суровцевої, Н. Товстоляк та ін., які розглядали становлення й розвиток органів державної опіки, громадських добродійних об'єднань; висвітлювали досвід благодійних практик в освітній галузі; розкривали роль меценатства в Україні на рубежі ХІХ – ХХ ст. тощо. Грунтовними дослідженнями з названої проблеми є докторські дисертації Н. Сейко «Добродійність у сфері освіти України (ХІХ – початок ХХ століття)» та О. Друганової «Розвиток приватної ініціативи в освіті України (кінець ХVІІІ – початок ХХ століття).

Певне загальнонаукове тло досліджуваної проблеми в сучасній історіографії створюють праці персоніологічного характеру, які піднімають цілий пласт питань благодійності і, зокрема, допомагають з'ясувати роль української національної еліти в розвитку вітчизняної освіти, розкрити внесок відомих благодійників в її розбудову. Серед таких досліджень привертають увагу праці вчених, присвячені діяльності цілих династій, – Симиренків, Тарновських, Терещенків, Ханенків, Харитоненків, Яхненків, або окремих відомих добродійців – Г. Галагана, Г. Маразлі, О. Поля та ін.

У цьому контексті досліджуємо внесок відомих жінок-благодійниць ХVІ – ХVІІ ст., причетних до історії заснування перших на території України вищих навчальних закладів, – Острозької та Києво-Могилянської академії. Часи створення цих освітньо-культурних осередків припадають на період складний і суперечливий в житті нашої держави, який характеризується глибокими структурними зрушеннями в політичній, соціально-економічній, духовній сферах українського суспільства, і пов'язаний із боротьбою за національні права і традиції народу, за чистоту релігійних канонів, за офіційне визнання української мови, за утворення національно-державних інститутів. У цей період отримує поширення приватна благодійність, коли чимало

найдостойніших людей своєю меценатською та культурною діяльністю виступали на захист православної віри, на захист своєї Батьківщини. Були серед них і жінки-патріотки – Галшка Острозька і Галшка Гулевичівна. (Ім'я Галшка (Галжка) було за тих часів досить розповсюдженим серед українського жіноцтва. Воно є українською формою від польського Галжбета чи Галжбіта, тобто Єлизавета).

Галшка Острозька (1539-1582 рр.) походила з давньоукраїнського князівського роду Острозьких, який вів своє походження від Наримунта, сина литовського князя Гедиміна. Острозькі були «некоронованими володарями Волині», мали змогу активно впливати на процеси, що відбувались на всій території України і багатьох сусідніх держав.

Свого батька, князя Іллю Острозького Галшка втратила за три місяці до народження. У заповіті князь подбав про майновий стан своєї родини й визнання законності появи на світ дитини, яку чекала його дружина Беата Костелецька. Крім того, заповітом визначались опікуни для неї і для Галшки, ними князь просив стати польського короля Сигізмунда-Августа і його дружину – Бону Сфорца. Галшка народилася у 1539 р., ставши власницею багатьох міст, містечок, замків, маєтностей.

Відомостей про її дитинство і юність на сьогодні відомо не багато. Як зазначають дослідники, князівна мала добре виховання і була досить освіченою для того часу – вміла читати, писати, вивчала Святе Письмо, говорила русинською й польською мовами [1]. Славилася Галшка і своєю незвичайною вродою. Проте не тільки краса, а й величезні багатства зробили її вигідною «партією» для представників багатьох магнатських родів, які намагалися породичатися із найбагатшою і найвпливовішою династією Острозьких. Особливу роль у підборі кандидата на руку і серце Галшки відіграла її мати Беата, дядько Костянтин-Василь Острозький і король Сигізмунд-Август, кожен із яких, перш за все, намагався подбати про свій інтерес і вигоду. Власне це і стало початком трагічної долі Галшки, яку в народі називали «чорною княгинєю».

У 1552 р., коли Галшці було 13 років, відбулось її сватання із канівським і черкаським старостою, князем Дмитром Сангушком, якого протегував Василь-Костянтин Острозький. За легендою Дмитро Сангушко без тями закохався у дівчину, вражений її красою. Сам князь відзначався мужністю і відвагою. Мати Галшки спочатку дала згоду на цей союз, але, під впливом короля, який мав власні плани щодо шлюбу, змінила своє рішення. У супереч волі матері у вересні 1553 р. Галшка була одружена із князем Дмитром, якого, через скаргу Беати, через рік засудили до «...позбавлення честі, маєтностей та життя» [6]. У лютому 1554 р. його було убито. Галшку повернули матері. Незабаром її знову видають заміж (проти власної волі і волі матері) за лютеранина, графа Лукаша Гурку. Це вже була кандидатура короля Сигізмунда-Августа. На початку 1557 р. Беаті вдалося вивести Галшку до Львова, де вони разом знайшли притулок у домініканському монастирі. Тут Галшка одружується втретє із князем православної віри, Семеном Слуцьким, якого для неї обрала мати. Уперше за дев'ятнадцять років Галшка відчувала себе щасливою і закоханою. Проте Гурка не відмовився від своїх претензій на неї, він захопив князівну і під конвоем відвіз у Малополющу, у Шамотульський замок. Тут Галшка прожила близько чотирнадцяти років фактично у

повній ізоляції. Люди називали її «чорною княгинею» через жалобний одяг. Після смерті у 1573 р. графа Лукаша син Василя-Костянтина Острозького Януш повернув Галшку на її батьківщину в Острог, де вона проживала до кінця своїх днів.

Дітей Галшка не мала, тому всі свої права на маєтності княжна передала своєму дядькові та його синам на розбудову першого вищого навчального закладу в Східній Європі – Острозької академії. У заповіті, складеному 1579 р., вона згадала своє надання «...на шпитал і академію Острозскую, на монастир Святого Спаса неподалік Луцка над рікою Стиром і на селі Дорогиню шест тисячей личби литовської» [5]. У шпиталі мали право перебувати лише православні, патронат над якими обійняли православний Луцько-Острозький єпископ Кирило Терлецький та Олександр, єдиний православний син князя Острозького [9]. Те, що Галшка надавала великі дари і покровительство православним храмам, дає підстави вважати, що, наприкінці свого життя (померла Галшка у грудні 1582 р.) вона прийняла православну віру.

Острозька слов'яно-греко-латинська академія була першою у Східній Європі українською школою вищого рівня, була національним культурно-освітнім осередком, який мав великий вплив на розвиток педагогічної думки та організацію шкільництва в Україні у цілому. За її зразком функціонували братські школи у Львові, Луцьку, Володимирі-Волинському. Освітні ідеї, започатковані в Острозі, у майбутньому розвивала й примножувала інша національна інституція – Києво-Могилянська академія. Першим ректором Острозької академії був український письменник, педагог, культурно-освітній діяч Герасим Смотрицький, викладачами – відомі українські та зарубіжні педагоги й учені: Дем'ян Наливайко, Х. Філалет, І. Лятос, Кирило Лукаріс та ін. Сьогодні цей навчальний заклад, як і багато століть тому, є провідним науковим, освітнім, духовним і культурним центром виховання української молоді. Це Національний університет «Острозька академія», який також жартівливо називають «Український Оксфорд».

Пам'ять про щедрю благодійницю Галшку Острозьку залишилась на довгі віка. У рамках святкування Днів Національного університету «Острозька академія» проводиться чимало конкурсів, одним із яких є Конкурс «Галшка року». Основним лейтмотивом цього заходу є представлення конкурсантами власних талантів, демонстрування вміння поєднати духовний аристократизм із внутрішнім відчуттям епохи княжни Галшки.

Не менш величною історичною постаттю серед плеяди відомих жінок-меценаток була Галшка Гулевичівна (1577-1642 рр.). Вона походила зі старовинного українського шляхетського роду Волині – Гулевичів, відомого в історичних джерелах від початку XVI ст. Гулевичі посідали друге місце серед можновладців Волинської землі, серед них були воєводи, підстарости, хорунжі.

Батько Галшки, Василь Гулевич, був заможною і поважною людиною, громадським діячем, захисником православ'я. Одружувався він тричі. Від останнього шлюбу у 1570 р. з Настасією Патрикіївною з'явилося на світ троє синів і донька Галшка. Народилася вона в с. Затурці (нині Локачинського району Волинської області) найвірогідніше у 1577 р. [13]. За іншими джерелами у 1575 р. [14].

Дитинство Галшки пройшло на Волині, де вона проживала в маєтках батька. Отримала добре виховання і ґрунтовну освіту, оскільки виховувалась в добродішній родині, яка залишалась відданою православної віри та українським національним традиціям.

У 1594 р. Галшка одружується з Христофором Потієм, сином брацлавського каштеляна (згодом Володимирського єпископа Іпатія Потія) і княгині Ганни Федорівни Головні-Острожецької. Проте цей шлюб не був довготривалим, невдовзі після одруження чоловік Галшки захворів і помер. Тому їхня донька Катерина народилася уже сиротою. У 1606 р. Галшка одружується вдруге – її чоловіком стає Стефан Лозка, заможний київський шляхтич, який обіймав посаду підчашого Київського й маршалка Мозирського. Шлюб за віком був нерівним – Галшка мала близько 30 років, Стефан – під 60. У 1618 р. Галшка знову стає вдовою. Як зазначають польські генеалози, від цього шлюбу народилося четверо спільних дітей: Йозеф, Михайло (Міхал), Регіна, Анастасія. Серед усіх дітей Михайло «...був уособленням людських протиріч. На відміну від матері вибрав інший християнський напрямок – католицизм. ...Родинне майно не примножував, а лише розпорошував» [14]. Але, незважаючи на це, він був найулюбленішим сином Галшки, яка відписала йому частину свого маєтку на Рожеві.

Після 1606 р. Галшка Гулевичівна-Лозчина переїздить із Волині до Києва, з яким буде пов'язане все подальше її життя та історія створення Київської братської школи – попередниці Києво-Могилянської академії.

Меценатка надає землю під Київський Братський монастир і Братську школу й, таким чином, стає їх фундаторкою. У дарчій, яку пані Гулевичівна урочисто при «добре уроджених» свідках вписала в «городські книги» Київського магістрату 15 жовтня 1615 р., говориться: «Я, Галшка Гулевичівна, дружина його милості пана Стефана Лозки маршалка Мозирського, будучи здорова тілом і розумом, явно і добровільно усвідомленою тим моїм добровільним листом-записом, що я статечно, в старожитній, святій православній вірі Східної церкви живучи... і з любові й милості до братів моїх народу руського... уміслила добро учинити церкві Божій... і благочестивим християнам народу руського в повітах воеводств Київського, Волинського і Брацлавського... дала, дарувала, записала й фундувала добра мої власні, діничні, права і вольності шляхетські маючи: двір мій власний з землею... в місті Києві... зі всім до того двора і землі правами, пожитками, приходами і різними належностями і при належностями... на монастир, Ставропігії Патріаршеського спільного життя по Василю Великому, також і на школу дітям так шляхетським, яко й міським» [10].

Цей документ мав юридичну силу, він офіційно стверджував фундування монастиря і школи. Таким чином, 15 жовтня 1615 р. звершилась історична подія – з'явилась прародителька вищої освіти на українських землях, попередниця Києво-Могилянської академії – Київська братська школа.

Близько 1618 р. Галшка переїздить до Луцька, де підтримує тісні зв'язки з Луцьким братством. 2 квітня 1641 р. пані Гулевичівна складає передсмертний заповіт, згідно якого 4,5 тисяч злотих відписує Луцькому братському монастирю, який опікувався Луцькою братською школою, на його шпиталь, а також на Братську Хрестовоздвиженську церкву в крипті якої вона була похована [13]. Відійшла у вічність славетна волинянка у квітні 1642 р.

Києво-Могилянська академія поєднувала в собі вірність культурно-освітнім традиціям українського народу й відкритість до західноєвропейських інновацій. Тут формувалася один із центрів філософської думки слов'янського світу в цілому, вивчалися грецька, польська, німецька, французька мови; до 80-х рр. XVIII ст. викладання велося латинською мовою, впроваджувалися досягнення світової літератури, поезії, історії, філософії тощо. Першим ректором академії був Іван Борецький, згодом він – митрополит Київський, Галицький і всієї Руси. За час існування навчального закладу, з його стін вийшло багато відомих випускників. До числа вихованців належали Іван Мазепа, Пилип Орлик, Павло Полуботок, Іван Скоропадський, Іван Самойлович та ін. Академія посідала провідне місце в культурно-освітньому середовищі України. Сьогодні – це відомий у нашій державі та за її кордоном освітній осередок – Національний університет «Києво-Могилянська академія».

Пам'ять про Галшку Гулевичівну залишилась на довгі часи. Так, на стіні древнього Хрестовоздвиженського храму у 2002 р. видатній меценатці, патріотці українських земель була встановлена меморіальна дошка. В старій Києво-Могилянській академії щороку в день її іменин (22 грудня) поминали Галшку як засновницю цього закладу – проводили зібрання академічної корпорації, на яких обирали професорів, затверджували нових викладачів тощо [13]. Сьогодні в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» кращі, обдаровані, розумні студенти нагороджуються стипендією імені Галшки Гулевичівни. Цікавою є й така традиція, коли на щорічне святкування Дня академії (15 жовтня) студенти здійснюють акцію «Чистий Скворода», під час якої мують пам'ятник Григорію Сквороді на Контрактовій площі.

Отже, благодійність на українських землях була важливим складником суспільного життя і невід'ємною частиною національного минулого. Вона визначалась нормою християнської моралі й утіленням чеснот справжніх її представників. В умовах засилля католицизму і ополячення традиційною практикою була фундація навчального закладу разом із благодійною установою – шпиталем та монастирем, що мало виконувати захисні функції і оберігати школу від утисків «...радикальних католицьких світських та церковних кіл» [9]. Благодійність набувала церковно-громадського характеру, здебільшого вона залежала від приватної ініціативи окремої особи. Прикладом цьому є спадщина українських благодійниць – Галшки Острозької і Галшки Гулевичівни.

Спільним, що поєднує цих славетних волинянок, було: 1) шляхетське походження, належність до відомих магнатських родів; 2) добре виховання і ґрунтовна освіта; 3) раннє одруження, не зовсім просте і щасливе особисте життя; 4) глибока релігійність, висока моральність, милосердність, добросердечність, а також рішучість і волелюбність; 5) патріотичні почуття, прагнення захистити й відродити православну віру, культуру, традиції; стремління оборонити свою Батьківщину; 6) перспективний характер благодійної діяльності, оскільки коштовні починання спрямовувались на розбудову національної освітньої справи, зокрема, на організацію й підтримку нового типу православних шкіл – академій; 7) «життєздатність» благодійних дарів, адже і Острозька, і Києво-Могилянська академії, які пройшли в своєму роз-

витку складний та тернистий шлях, сьогодні функціонують й розвиваються, зберігаючи попередні культурно-освітні надбання, традиції і пам'ять про своїх меценатів.

Вважаємо, що високі моральні й духовні принципи благодійників минулого можуть стати прикладом для засновників сучасних добродійних фондів, організацій та об'єднань.

Виконане дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми благодійності як історико-педагогічного явища. У контексті проведених наукових пошуків потребує подальшого вивчення внесок відомої благодійниці Раїни Соломирецької-Гойської в заснування у 1639 р. Гоцинської академії – філії Києво-Могилянської академії.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Байдаченко Н.* Галшка Острозька. Історія з ілюстраціями [Електронний ресурс] / Н. Байдаченко // Режим доступу : <http://mrspredko.livejournal.com/3035.html>. – Заголовок з екрану.
2. *Даль В.* Толковый словарь живого Великорусского языка : в 4 т. / В. Даль. – М. : Рус. яз. – 1978 – 1980. – Т.1. – 699 с.
3. *Дмитрієнко М.* Благодійність як атрибут громадянського суспільства: історія і сучасність / М. Дмитрієнко, О. Ясь // Розбудова держави. – 1994. – №6. – С. 37-44.
4. *Донік О.М.* Благодійність в Україні (XIX – початок XX ст.) / О.М. Донік // Український історичний журнал. – 2005. – №4. – С. 159-177.
5. Заповіт Галшки Острозької. 1579 // ЦДДА України в Києві. – Ф. 26. – Луцький земський суд. – Кн. 4 (2052). – Арк. 38-39.
6. *Ковальський М.* Острозька кн. Гальшка (1539 – грудень, 1582) / М. Ковальський // Острозька академія XVI – XVII ст. Енциклопедичне видання. – Острог, 1997. – С. 286-288.
7. *Колосова Н.А.* Благодійна діяльність в культурі України в контексті вітчизняних і європейських традицій (кінець XX – початок XXI ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури» / Н.А. Колосова. – Київ, 2006. – 23 с.
8. *Лаврененко Л.* Благодійність в народному освітньому процесі (Рус. меценати, XVII – поч. XX вв.) / Л. Лаврененко // Народное образование. – 2003. – №2. – С. 249-254.
9. *Мицько І.* Фундації Острозької академії / І. Мицько // Острозька академія XVI – XVII ст. Енциклопедичне видання. – Острог, 1997. – С. 387-391.
10. Памятники изданные Временной комиссией для разбора древних актов. – К., 1846. – Т. 2. – С. 1 – 29.
11. Педагогический энциклопедический словарь / Гл. ред. Б.М. Бим-Бад. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2002. – 528 с.
12. Про благодійність та благодійні організації. Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1997. – №46. – ст. 292. (Із змінами, внесеними згідно із Законом №3091-III від 07.03.2002).
13. *Хижняк З.* Галшка Гулевичівна – фундаторка Києво-Могилянської академії / З. Хижняк // Українки в історії / За заг. ред. В. Борисенко. – К. : Либідь, 2004. – С. 47-51.
14. 430 років від дня народження Галшки Гулевичівни (1575-1642) – однієї з засновниць Київського братства, громадської діячки [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://ounb.lutsk.ua/html/archive/2005/calendar/bodi_05_12_22.html. – Заголовок з екрану.
15. Энциклопедический словарь / Под ред. И.Е. Андреевского. – СПб. : Тип. Брокгауз-Ефрон, 1891. – Т.7. – 467 с.

ЕЛЕНА ИЛЬЧЕНКО

У ИСТОКОВ БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОСТИ: ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ГАЛШКИ ОСТРОЖСКОЙ И ГАЛШКИ ГУЛЕВИЧИВНЫ В РАЗВИТИЕ СФЕРЫ ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ

Раскрыт вклад известных женщин-патриоток – Галшки Острожской и Галшки Гулевичивны в развитие национального высшего образования, проанализирован опыт их благотворительной деятельности с целью его актуализации в современных условиях развития украинского государства.

Ключевые слова: Галика Острожская, Галика Гулевичивна, благотворительность, Острожская академия, Киево-Могилянская академия, исторический опыт.

OLENA ILCHENKO

AT THE SOURCES OF A CHARITY: ACTIVITY OF GALSHKA GULEVYCHIVNA AND GALSHKA OSTROZKA IN THE DEVELOPMENT OF THE EDUCATIONAL SPHERE

Contribution of the known women-philanthropists Galshka Ostrozka and Galshka Gulevychivna in the development of national higher education is exposed; experience of their patronage activity is analysed with the purpose of its actualisation in the modern conditions of development of Ukrainian patronage.

Keywords: Galshka Ostrozka, Galshka Gulevychivna, charity, Ostrog Academy, Kyiv Mohyla Academy, historical experience.

Одержано 8.04.2010, рекомендовано до друку 12.05.2010.

УДК 37(4-15) «653»

БОРИС ЄРАСОВ,
ТЕТЯНА ТИЩЕНКО
(Полтава)

ОСВІТА В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Продовжено висвітлення результатів дослідження тенденцій розвитку освіти в епоху Середньовіччя; проаналізовано історичні основи схоластичного навчання в країнах Західної Європи.

Ключові слова: абстрактне мислення, муніципальні школи, приватні школи, релігійні догми, схоластика, філософія.

На початку XII ст. у містах почали створюватися латинські школи, на противагу соборним та монастирським. Латинські школи дали початок гуманітарним гімназіям, де в основу навчання було покладено вивчення грець-